

* קצורי * באורי * לקוטי *

האלשיך הק' פ' ויחי

(כח) וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע
עָשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יָמָיו יַעֲקֹב שְׁנַיִ תְּרִינּוֹ
שְׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמָאתַיִם שָׁנָה: (כט)
וַיִּקְרְבוּ יָמָיו יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָיו
לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מִצְּאֵתִי חֵן
בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ
עִמָּדִי חֶסֶד וְאָמַת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי
בְּמִצְרַיִם: (ל) וְשִׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וּנְשָׂאֲתַנִּי
מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִּי בְּקַבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אָנֹכִי
אֲעֲשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ: (לא) וַיֹּאמֶר הַשְּׁבַע לִי
וַיֵּשְׁבַע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ
הַמָּטָה:

ראוי לשים לב.

א. מה ענין שנותו את טעמו, כי בפסוק הקודם (ויחי יעקב) קראו יעקב ופה (ויקראו ימי ישראל) קראו ישראל?

ב. נשית לב אל אומרו ויקרא לבנו ליוסף, למה לא צוה את כולם?

ג. למ"ד של ליוסף מיותרת!

ד. וגם לבנו מיותרת!

ה. למה הכריחו שישארו הוא בעצמו, והיה די ישאר יוסף במצרים וישלח את אחיו וילכו לקבור את אביו?

ו. אומרו אל נא תקברני, כי אומרו נא לא יצדק לשון בקשה שאם כן היה לו לומר נא אל תקברני! ואם הוא לשון עתה, הוא מיותר!

ז. וגם אומרו ועשית עמדי כו' היה לו לומר לעשות עמדי, אך אומרו ועשית, יראה שהוא ענין נוסף אל הקודם, ואיננו!

ח. אומרו ושכבתי עם אבותי, למה קרא אל המיתה שכובה עם האבות?

ט. למה לא צוה את בניו יעלו את עצמותיו עמהם כאשר עשה יוסף, ולא יטריח את יוסף יעזוב מלכותו להעלותו מיד?

י. כי הלא בכלל אומרו אנכי אעשה כדבריך הוא שיישים ידו תחת ירכו וישבע לו, ואם כן למה אמר שנית השבעה לי?

יא. וגם מלת לי ומלת לו שתיהם מיותרות!

י"ב. וגם מה ענין השתחוייתו על ראש המטה אחר שבועת יוסף?

אמנם לבא אל הביאור, נשים לב אל מאמר רבי יוחנן במסכת תענית שאמר יעקב אבינו לא מת. והקשו וכי בכדי חנטו חנטיא וספדו ספדיא. ומשני מקרא אני דורש ואתה אל תירא עבדי יעקב כו' ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים ע"כ. כי הלא יקשה:

י"ג. מה משיב לו על קושייתו באומרו מקרא אני דורש? וכי על שהוא דורש מקרא תתבטל הקושיא? ואדרבה תתבטל הדרשה ההיא!

י"ד. ועוד ראוי להעיר למה לא הקשה לו מהפסוק שאומר ויאמר ישראל אנכי מת, ומפסוק ויקברו ימי ישראל למוות, ומפסוק ויגוע ויאסף אל עמיו?

ט"ו. ועוד שלא היה לו להקשות בכדי חנטו כו' כי אם: וכי היה חי, והמיתוהו? שפתחו גופו? והוציאו בני מעיו? כי כן דרך הנחנטים! גם היה לו להקשות אפשר חנטו אותו - בלעדי הוצאת מעיו - ונשאר חי? אך מאומרו וכי בכדי חנטו חנטיא נראה שמורה כי עודנו חי, אלא שאומר כי לא היה פחד שיסריח כי חי היה, ובחנם חנטוהו, וגם חנם הספידוהו וקברוהו לבלי צורך, והלא טוב טוב להכחיש לו ההנחה להקשות בדרך שכתבנו!

ולעמוד על הענין, נתעורר על לשון המקרא:

ט"ז. כי הלא יפלא כי כל המקום אשר יזכיר המיתה ליעקב בשם ישראל יכנהו, ובמקום אשר יזכיר גויעה ואסיפה בלי הזכרת מות בשם יעקב יכנה אותו. כי הנה נאמר ויאמר ישראל אמותה הפעם, ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת, ויקברו ימי ישראל למוות. אך ביעקב לא נאמר רק גויעה, שנאמר ויכל יעקב לצוות את בניו כו' ויגוע ויאסף אל עמיו!

והנה מחמת קושיא זו, ראיתי גבר חכם בעוז ותעצומות מתאמץ להעמיד, כי גדול גדר שם יעקב משם ישראל, ושעל כן נמצאת מיתה בישראל ולא ביעקב: והלא כמו זר נחשב והפלא ופלא בלי ספק!

אמנם אשר חשבתי למשפט כי נהפוך הוא, כי כאשר נקרא שמו ישראל אז נתוסף ברוחו ונשמטו יתרון אור יקר רם ונשא במאד מאד על אשר היה בו מתחלה. והנה ידוע כי גדר מיתה הוא

סילוק הנפש מהגוף. ואומרה כי הנה הגדר הגדול אשר נתוסף על נפשו ורוחו ונשמטו כשנקרא ישראל הוא אשר נסתלק ממנו בעצם, ועל כן יצדק בו לשון מיתה, כי הבחינה ההיא מתה ונסתלקה מיעקב לגמרי. (ובזה נתיישב קושיא א. מה ענין שנותו את טעמו, כי בפסוק הקודם (ויחי יעקב) קראו יעקב ופה (ויקראו ימי ישראל) קראו ישראל?)

ועל כן כל המקום אשר יזכיר מיתה בשם ישראל יכנה, אך בבחינת יעקב הוא הגדר אשר היה בו מתחלה לא נסתלק, רק גוע כמי שנתעלף, שעדיין כל כחות נפשו ורוחו ונשמטו דבקים בו בעצם. על כן ביעקב לא נאמר רק ויגוע ויאסף ולא כאמור ביצחק ויגוע וימת ויאסף וכו':

ועל כן הטיבו אשר דברו, יעקב אבינו לא מת, שהוא על בחינת יעקב בעת שהיה אבינו בהולידו את בניו שהוא טרם נקרא שמו ישראל, וכל אותו הכח נשאר שקוע בבשרו.

כי גם שיתר צדיקים נקראים ישני עפר ולא מתים בעצם, ועד ממהר רבינו הקדוש שהיה מקדש בביתו בכל ליל שבת, ורבי אלעזר ברבי שמעון שהיה שופט את ישראל עשרים ושתים שנים בתוך חדרו אחר סילוקו, ורב אחא בר יאשיה שדבר עם רב נחמן מתוך קבורתו. הנה כל אלה לא היה במ רק כח מה מהנפש, אך לא מרוח ונשמה, כי נסתלקו מהם. יתר עליהם יעקב כי הכל היה בו כמדובר.

ועל כן בישרו יתברך תעלה השכינה גם את גופו גם הוא, כי נשארים בו כל כחות נפשו אשר היו בו בחייו. ועל כן נשארוהו בקדושה על סדר הדגלים כנודע.

ועל כן לא הקשו לו מפסוקים שזכר בס מיתה בישראל או גויעה ביעקב, (ובזה נתיישב קושיא י"ד. ראוי להעיר למה לא הקשה לו מהפסוק שאומר ויאמר ישראל אנכי מת, ומפסוק ויקברו ימי ישראל למוות, ומפסוק ויגוע ויאסף אל עמיו?) וגם לא מאשר פתח בטנו והמיתוהו, כי הלא נכתוב לפנים בס"ד כי לא פתחו בטנו ולא הוציאו קרביו - מהכרח הכתובים - כי אם שלם כמות שהוא חנטו אותו, ולא הקשו רק וכי בכדי חנטו כו', לומר כי אחר שלא נסתלק ממנו כל כח נפשו ורוחו ונשמטו אשר היה בו מתחלה, אם כן בודאי שלא יסריח שאינו כיתר בני אדם שהכל מסתלק, ומה בצע בחניטה וגם מה צורך הספד וקבורה. על כן השיב מקרא אני דורש, לומר, אילו היה לך קושיא מן

המקרא שמא היית דוחה דרשתי זו מפניה, אך נהפוך הוא כי הנה מקרא אני דורש ולא אתה, כי אין אתה מקשה רק מה צורך היה בחניטה, כי הלא לא תדחה הדרשא מפני מה שטרחו לבלי צורך בדבר שלא ניכר להמון כי לא מת, ומה גם כי ידע כן יוסף והסתיר הדבר, ואדרבא חש פן יעשוהו אלוה אם יראו שבלי חניטה היה מתקיים ימים רבים על כן צוה לחנוט את אביו (ובזה נתיישב קושיא ט"ז. שלא היה לו להקשות בכדי חנטו כו' כי אם: וכי היה חי, והמיתוהו? שפתחו גופו? והוציאו בני מעיו? כי כן דרך הנחנטים! גם היה לו להקשות אפשר חנטו אותו - בלעדי הוצאת מעיו - ונשאר חי? אך מאמרו וכי בכדי חנטו חנטיא נראה שמורה כי עודנו חי, אלא שאומר כי לא היה פחד שיסריח כי חי היה, ובחנם חנטוהו, וגם חנם הספידוהו וקברוהו לבלי צורך!).

וראיית הכתוב מוכרחת כי לא יתכן יקיש הוא וזרעו שיושיעם ויהיו הם מארץ שביים ואת יעקב אחר תחיית המתים. כי אם, שויהיו במציאות אחת מה זרעו בחיים כו' - ולא אמר מה זרעו חי אף הוא חי כי אינו דומה הישן לניעור, אך ההיקש הוא מה זרעו בחיים כו', ולא אמר מה זרעו חי כי כל חלקי נפשם הם - כן גם הוא כל חלקי נפשו בו כאמור עם היותו בלתי נרגש לרואים. (ובזה נתיישב קושיא י"ג. מה משיב לו על קושייתו באמרו מקרא אני דורש? וכי על שהוא דורש מקרא תתבטל הקושיא? ואדרבה תתבטל הדרשה ההיא!)

וענין הכתוב, מה שאמרו ז"ל כי יעקב בעצמו היה במצרים בצאת זרעו משם וגם לעתיד נאמר - בצאת זרעו מארץ שביים - כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, כי חוזר אל יעקב כמו שאמרו ז"ל בשמות רבה. כי על כן אמר אראנו, שלא לנוכח.

כלל הדברים כי בחינת היתרון אשר קנה בכל חלקי נפשו כאשר נקרא שמו ישראל, הוא לבדו אשר נסתלק למעלה לגמרי במותו, אבל כל אשר היה לו מתחלה בעוד שמו יעקב הוא אשר לא מת, כי לא נסתלק, רק עודנו בו בכח. על הדרך שליתר צדיקים נשאר חלק השפל מנפשו בו בלתי נרגש אל רואיו, כן כל אשר היה לגמרי בעוד שמו יעקב נשאר בו על האופן ההוא. ועל כן כ-חי נרדם - שכל חלקי נפשו בו - יחשב:

ועל כן לא נאמר ויגוע וימת כאשר בישמעאל רק ויגוע ויאסף, כי חלק המתייחס ליעקב גוע, וחלק המתייחס לישראל נאסף אל עמיו עם אבותיו למעלה, וזהו ויאסף אל עמיו.

(ובזה נתיישב קושיא ט"ז. הלא יפלא כי כל המקום אשר יזכיר המיתה ליעקב בשם ישראל יכנהו, ובמקום אשר יזכיר גויעה ואסיפה בלי הזכרת מות בשם יעקב יכנה אותו. כי הנה נאמר ויאמר ישראל אמותה הפעם, ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת, ויקרבו ימי ישראל למות. אך ביעקב לא נאמר רק גויעה, שנאמר ויכל יעקב לצוות את בניו כו' ויגוע ויאסף אל עמיו!)

עוד הקדמה אחרת, והיא כי על שלשים יום קודם הסילוק - שבה הנשמה עולה בכל לילה ופוקדת מקומה - נאמר קריבה למות. וזה ניכר לצדיק עצמו הנפטר בימים ההם כעובדא דרבי יצחק בספר הזוהר:

עוד הקדמה שלישית, והוא, כי הנה ידוע כי נשמות ישראל עולות השמימה אל ארץ העליונה אשר לעומת ארץ ישראל, כי עליה תרחף, כי על כן אויר ארץ ישראל קדוש יאמר לו, אך ארץ מצרים לא כן הוא כי עליה ירחפו שרים חיצונים. על כן טוב לאיש הישראלי לדור ולמות בארץ ישראל, כי בחייו גדל בתוך הקדושה, ובצאת נפשו דרך ישרה בתוך הקדושה תעלה עד שרשה אל האלקים אשר נתנה. ונהפוך לישראל הדר במצרים כי יחיה תוך הטומאה, ובמותו תעלה נפשו בקרב טומאת חצוניות הארץ ההיא שלא בטובה, עד למעלה מגבול החצוניות, ומשם תפרד עד האלהים, ולא יעדרו ממנה התחתים בדרך. אך לא לגדולי השלמות יקרם כה, כי יש אשר שגם כי ישכון בחוצה לארץ לא תדבק בו חלאת טומאת מצרים, כיעקב שנאמר לו בצאתו חוצה לארץ הנה אנכי עמך. וגם בצאת נפשו לא תעלה בקרב החצונים כאשר ה' אתו כאשר יבא.

והוא מאמרנו על מאמרם ז"ל שהיה משה משיח עם נפשו ואומר היכן את עתידה לילך, אמרה לו אתהלך לפני ה' בארצות החיים. שהוא כי היה ירא פן יוליכוהו בקרב חצוניות המדבר שמת שם עד למעלה. ואמרה לו, כי לא כן, רק אתהלך לפני ה' בדרך ארצות החיים, כי מעתה אני דבקה בו יתברך:

וזה יתכן על דרך הפשט כיוון הוא יתברך לאמר ליעקב אנכי ארד עמך מצרימה כל תדבק בך טומאת אויר ארץ מצרים. וגם במותך אנכי אעלך אל הנפש כל תעלה בתוך החצוניות. גם עלה אל הגוף שעל ארונו היתה שכינה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שעל כן לא נגעו בארונו זולת בניו על סדר הדגלים כנודע. גם בישרו בשורה שנית כמדובר למעלה, והוא כי

יוסף ישאר במצרים להיות מרכבה ומושב אל השכינה השוכנת אתם בתוך טומאתם:

ונבא אל הביאור, אמר ויקרבו ימי חלק הנקרא ישראל, למות ולהסתלק למעלה, והוא בתוך השלשים יום שמכיר כי נפשו עולה ופוקדת מקומה, אז ויקרא לבנו ליוסף, המתייחס אליו, ממלא מקומו, (ובזה נתיישב קושיא ד. לבנו מיותרת!) מרכבה אל השכינה במקומו. וזהו אומרו ליוסף כלומר לא על שהוא מלך, רק למה שהוא יוסף מפאת עצמו, כי עליו נאמר ויוסף ישית ידו על עיניו כמדובר. (ובזה נתיישב קושיא ג. למ"ד של ליוסף מיותרת! ונתיישב קושיא ב. ויקרא לבנו ליוסף, למה לא צוה את כולם?)

ויאמר לו אם נא וכו' לומר מה שאמצא חן הוא שים נא ידך כו' שתשב לי, כי מענין החסד ידעתי כי ועשית עמדי בעצמך חסד ואמת. (ובזה נתיישב קושיא ז. אומרו ועשית עמדי כו' היה לו לומר לעשות עמדי, אך אומרו ועשית, יראה שהוא ענין נוסף אל הקודם, ואיננו!)

והענין כי חש פן ימנעהו פרעה, כאשר היה, שעל כן הוצרך שבועה כדי לאמר לו אבי השביעני לאמר וכו', כי על כן (מחמת השבועה) הניחו (פרעה), אחר שהיה מונעו, כמאמרם ז"ל שהיה מונעו עד שאמר לו אם תאנוס אותי לעבור שבועת אבי, אעבור גם שבועתך שהשבעתני שלא אגלה כי אינך יודע לשון הקודש ויסירוך ממלך. וזה אחשוב כיוון באמרו השביעני לאמר, כלומר מה שהוצרך להשביעני לא למעני כי ידע חסד עמדי, רק כדי לאמר לך פן תמנעני. וזהו אם נא מצאתי וכו' ועשית כו', או שיעור הכתוב על דרך זה, אם עתה (ש-נא מלשון עתה כידוע) בעת הזאת מצאתי חן לישבע לי ימשך שאחרי כן ועשית וכו', אך אם אינך נשבע כעת לא תעשה, כי לא תוכל והוא מאימת מלך. ולא גלה לו בפירוש שעל פרעה חש שימאן, עד אחרי כן באמור לו השבועה כאשר יבא בס"ד:

והחסד הוא אל נא תקברני במצרים, והענין בשום לב אל מאמרם ז"ל על נתינת טעם אל מניעתו מהקבר שם, יש אומרים על כי עתידה להיות עפרה כנים, ויש אומרים שלא יעשו אותו עבודה זרה, ויש אומרים שלא יפדו בו המצריים וכו'. כי הלא יפלא אנה עזבו כבוד קבורת ארץ ישראל והלכו לדרוש על דברים קלים בערכה. אך אחשבה כי הוקשה למו אשר הקשינו ממלת נא, הראוי יאמר אל תקברני. אך הזהירו בל יאמר יוסף

יעשה כמעשהו, שיקבר בארץ מצרים וישביע את בניו יעלוהו עמהם בהעלותם ממצרים, על כן אמר אל נא כלומר אפילו עתה על מנת שלא להשאירני אל נא תקברני במצרים כלל. (ובזה נתיישב קושיא ו. אומרו אל נא תקברני, כי אומרו נא לא יצדק לשון בקשה שאם כן היה לו לומר נא אל תקברני! ואם הוא לשון עתה, הוא מיותר!)

הנה זה הוא החסד אשר תעשה עמדי שלא תקברני. ועל כן רבותינו ז"ל לא הוצרכו לתת טעמים כי אם על זמן שבין הסילוק ליציאת מצרים שלא רצה לעשות כיוסף. והטעם הוא, כי הנה ושכבתי וכו', ונשאתני אתה בעצמך וקברתני וכו',

ונבאר תחלה למה תקרא המיתה שכיבה אל האבות. אך הוא על כי בצאת נפש הצדיק מגופו, מיד שוכבת ונדבקת למעלה עם נפשות המתים אל אלה, ונפש יעקב מדובקת אל אבותיו, על כן תקרא מיתת יעקב עצמה שכיבה אל האבות:

ונבא אל הענין, כי חש פן יאמר לו יוסף השאר פה בארץ גושן או סמוך לתחום מצרים חוצה לה, ומדי צאת בניך יקחוך עמהם. על כן הקדים ואמר ושכבתי וכו' והוא לומר הלא בצאת רוחי ממני מיד שוכבת ונדבקת אל אבותי בגן עדן, עם אבותי בארצות החיים אשר מעל לארץ ישראל הוא, כאשר אמרו רבותינו ז"ל במשה רבינו ע"ה, וכמדובר בפסוק אעלך גם עלה. ואם כן אחר שהחלק היוצא ממני נדבק בתוכיות המלוא העליון אשר תחת כנפי השכינה אשר מעל לארץ ישראל, למה יפרד החלק הנשאר בי מהחלק העולה פירוד עצמי, כי הלא העולה היא העולה לעומת ארץ ישראל, וכל הנשאר עלי תאבל בהשאר פה על אדמה טמאה, ולא תתקשר קשר אמיץ הנשאר עם העולה כאשר יהיה לצדיק הקבור בארץ ישראל כמדובר למעלה. (ובזה נתיישב קושיא ח. אומרו ושכבתי עם אבותי, למה קרא אל המיתה שכיבה עם האבות?). ועל כן ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם שיהיו שני החלקים זה לעומת זה בלתי נפרדים: (ובזה נתיישב קושיא ט. למה לא צוה את בניו יעלו את עצמותיו עמהם כאשר עשה יוסף, ולא יטריח את יוסף יעזוב מלכותו להעלותו מיד?)

ומפני שעדיין היה יכול לומר אם כן אעשה כן גם אני ולא אשאר פה מן הטעם הזה, ואם היה עושה כן מי יהיה מרכבה אל השכינה במצרים. על כן אמר לו ונשאתני

ממצרים וקברתני וכו' לומר ראה גם ראה כי אין הדברים שוים שתקפיד לנושאך במותך לבל הפריד בין חלק העולם מנפשך לחלק הנשאר בך, כי ראה נא מה גדולה מעלת הנפש רוח ונשמה הנשארים בי בכה, כי הלא לא יספיק שלח תשלח אותי עם אחיך ואתה תעמוד פה, כי אם ונשאתני אתה בעצמך וקברתני אתה, שהשכינה שורה עליך. (ובזה נתיישב קושיא ה. למה הכריחו שישארו הוא בעצמו, והיה די ישראל יוסף במצרים וישלח את אחיו וילכו לקבור את אביו?). ולא יהיה שלא כהוגן תוליד השכינה עמך אחר המת כמה ימים, כי הלא גדול ערך הנשאר אתי עד גדר שהשכינה דבקה בי ומעלה אותי במטה, כמו שכתבנו על אומרו גם עלה, שגם עם גופו השכינה עולה. ואין זה כי אם על שיעקב אבינו לא מת כאמור, רק בחינת ישראל לבדה היא מה שנסתלק כמו שכתבנו. ואם כן איפה עשות פירוד בין שתי הבחינות האלה הגדולות והדבקות בעצם, היא רעה גדולה עד מאד וכן לא יעשה, מה שאין כן לכל זולתי גם צדיק גדול יהיה כמודך. ועל פי דרכו נתן טעם אל מה שלא יוליכוהו אחיו וישאר הוא במצרים:

או יתכן בדרך אחרת, במה שנודע כי מעמד שלשת האבות הן הם המרכבה ואין להפריד ביניהם כלל כנודע. על כן אמר, לא אני כמודך, כי תצוה את בניך יעלוך עמהם מדי עלותם, כי הלא אני ושכבתי עם אבותי יחד, כי נפשי עולה מיד עמהם כי אני והם המרכבה. ואין ספק כי גם במערה אשר שם האבות יחד, יש קדושה והשראת שכינה מהשתלשלות חיבור נשמותיהם למעלה, כי גם מחלקי נפשותם נשאר שם בקרבם, ואין המרכבה שלמה אם לא במעמד שלשתן יחד. למעלה, חלקם שעל השמים כבודם, וחלקם שבקבורתם בהשתלשלות. ועל כן אמר, הנה בסלוקי, מיד ושכבתי עם אבותי חלקי העולה עם חלקיהם אשר למעלה. אך מהתקשרות חלקם וחלקי הנשארים בקבורה יגרע חלקי, ולא תהיה בחינת המרכבה שבקבורה שלמה בהיות קבור במצרים. על כן מיד ונשאתני ממצרים בל יהיה בפירוד בין חלקי הנשאר לחלקם שאתם, ונהיה לאחדים בכל מכל כל מעלה ומטה: (ובזה נתיישב (באופן ב') קושיא ט. למה לא צוה את בניו יעלו את עצמותיו עמהם כאשר עשה יוסף, ולא יטריח את יוסף יעזוב מלכותו להעלותו מיד?)

ונתיישב (באופן ב') קושיא ח. אומרו ושכבתי עם אבותי, למה קרא אל המיתה שכיבה עם האבות?)

והנה חש יוסף, אולי היה ירא פן לא יוליכוהו הוא בעצמו, ועל כן היה משביעו, על כן השיב ויאמר אנכי אעשה כדבריך כלומר מבלי תשביעני אנכי אעשה מה שהוא כדבריך בכ"ף הדמיון, שהוא כל הדומה לדברך, ומה גם עתה זה שהוא דברך ממש ואין צריך שבועה:

על כן חזר ואמר השבעה לי כלומר כמו שנשבעת לזולתי הוא פרעה השבע גם לי. והוא מטעם הנוכח לעיל פן ימאן פרעה, ויודה על ידי שבועה זו פן יעבור גם שבועתו כמדובר למעלה (ובזה נתיישב קושיא י. הלא בכלל אומרו אנכי אעשה כדבריך הוא שישים ידו תחת ירכו וישבע לו, ואם כן למה אמר שנית השבעה לי?). ואז הבין יוסף בדברים וישבע לו גם הוא (ולא רק אל פרעה) (ובזה נתיישב קושיא י"א. מלת לי ומלת לו שתיים מיותרות!). ואז בראות יעקב כי נעשה הבטחתו אשר הבטיחו ה' באומרו אעלך גם עלה, אז השתחוה אל השכינה אשר על ראש המטה על ששמר הבטחתו שהבטיחו אעלך גם עלה. (ובזה נתיישב קושיא י"ב. מה ענין השתחוויתו על ראש המטה אחר שבועת יוסף?)

י"ז. ואם נדקדק אומרו (וישתחו) ישראל ולא אמר יעקב!

יתכן, כי בחינת ישראל, היא מדרגה העולה (ונסתלק בקרוב), השתחוה אל השכינה אשר גמלה חסד עמה, לבלתי תפרד בעצם, מחלק הנשאר, המתייחס ליעקב, (שהיתה נפרד ממנו) אם היה נקבר יעקב במצרים, כי גם היא (ישראל) מר לה להתפרד מחלק (יעקב) הדבק עמה והיו (יעקב ישראל) לאחדים באיכות דבקות עצמי. וגם חלק העליון (ישראל) קנה יתרון על ידי השתלשול על ידו שפע היורד לעולם דרך חלק (יעקב) שלמטה הימנו, כי גם (שפע היורד דרך חלק יעקב) הוא גדול מאד. ולפי גודלו, יתרבה אור אשר (בישראל שהוא) למעלה הימנו, בהשתלשול השפע (אל יעקב) על ידו (של חלק ישראל). כי לפי רוב הכנת המקבל (יעקב) תרבה קבלת שפע (אל ישראל) המושפע מגבוה מעל גבוה (מאת הקב"ה) שומר ישראל. על כן החלק העליון (ישראל, השתחוה על ראש המטה, כי) יחזיק טובה לה' על (הבטחת הקבורה בארץ ישראל, שהוא) קיום החיבור בין שניהם (יעקב ישראל).

ד"ת מספה"ק על פי האלשיך הק'

ספה"ק אור המאיר

יששכר חמור גרם, רובץ בין המשפטים, וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה, ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד. יובן על דרך דאיתא באלשיך:

מה שטען הנחש עם האשה, אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן, ורוצה הקדוש ברוך הוא ליתן משכר טוב הצפון אשר עין לא ראתה, ומה לך להמתין, בא ואראך בעולם הזה תענוג מה שהוא טוב למאכל, וכי תאוה הוא לעינים תיכף ומיד, ולא להמתין על טוב הצפון אשר עין לא ראתה, ופתה אותה בזה. וזהו שנאמר ותרא האשה כי טוב העץ למאכל, וכי תאוה הוא לעינים דייקא. ולא עין שלא ראתה, ותקח מפריו ותאכל, ע"ש לשונו.

והכלל בזה, אשר יש שני סוגי בני אדם באופני העבודה, כת אחת עובדים את הבורא ב"ה בתשוקה ונפש חפיצה, לעוצם הכרתם רוממות גדולת הבורא, אשר הוא הבורא הוא המנהיג, ומשגיח בפרטי פרטיות ובוחר לבות וכליות, ומוסרים את לבם ורוחם ונפשם לעבודתו יתברך, בלתי שום סיבה והטבה בעולם, ועבודתם הוא בתמידיות, כיון שאינו תלויה בדבר ואינו בטלה עולמית.

וכת שני, עבודתם בהשפעת עושר ונכסים וכל טוב, לא יחסרו כל בה. ובהעדר השפעות טובות יתברך, ויהי כי ירעב וקצף באלהיו וכדומה. ואנשים כאלה אפשר לכנותם בשם יששכר, אותיות יש שכר. שאין לבם תמים אתו יתברך, כי אם בעבור השכר שרוצה לקבל חלף עבודתו.

מול זה בא הרמז בתורה כמתמיה ואומר, יש שכר, מבטן מי יצא מדה מגונה כזה, שימלא לבו לומר דייקא יש שכר, ולא להמתין על רב טוב הצפון לצדיקים לעתיד לבוא, ולהיות כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס. והתשובה בצדו, חמור גרם. כלומר חומריות הגוף, להיות מלוכב בגוף חומר ועכור, הבא מצד הנחש שפיתה לחוה כי טוב העץ למאכל, וכי תאוה הוא לעינים הגשמיים בעולם הזה, זאת הגורמת לומר דוקא יש שכר, כיון שעינים לו ולא יראה להשיג רב טוב הצפון עין לא ראתה, וזהו חמור גרם, חומריות גורם לו כל זה, להיות לו שכר מצותיו יתברך שמו בעולם הזה דייקא. הגם שאומרים לו הלא ידעת אם לא שמעת, שיש שכר טוב הצפון אשר עין לא ראתה, הנה גם זה ישרה בעיניו וגם מזה אל יניח ידו. ואיש כזה רובץ בין המשפטים, לבו נכון אתו להמתין על טוב הצפון לצדיקים, ובפנימיות מחשבתו נוטה גם כן אחר שכר הגשמיות.

וזהו המרומז בכתוב, וירא מנוחה כי טוב, ירצה וירא לשון הבנה, שמבין בשכלו שמנוחת עולם הבא הוא טוב מאד. ואף גם זאת רואה, הארץ כי נעמה. גם הארציות נעים אצלו ביותר, ובלתי אפשרי לו לפרוש עצמו מנועם הארציות וגשמיות תענוגי עולם הזה. ולזה גמר אומר הכתוב ויט שכמו לסבול, ובלבד שישגיג תאות לבו בעולם הזה. וסובר שכן הוא ישר ונכון לפניו, ובאמת תועה הוא מדרך השכל, ויהי למס

עובד. ונמצא יצא נקי ואין לו מנוחה בעולם הזה, ופשיטא בעולם הבא, והכל בעבור שהם בבחינת יש שכר כנזכר לעיל.

ספה"ק פני דוד

ויחי יעקב וכו' ויקרבו ימי ישראל וכו'. אפשר לפרש במשז"ל למה פרשה זו סתומה שכאשר מת יעקב וכו' והקשה בס' כסף נבחר חדש, דהרי הפרשה שכתוב בה סילוק יעקב אע"ה היא פתוחה? ותירץ משום הכי לא נסתמה הפרשה שכתוב בה סילוק יעקב אע"ה דלפי האמת לא מת יעקב רק נעלם ועל ידי זה התחיל השעבוד עכ"ל. וכתוב בספר חידושי הגרשוני פ' ויצא: דטעם דנשאר יעקב בחיים ומקיש הוא לזרעו כמשז"ל, (כל זה) להורות שנקרא אל. (ומזה אשר) לא חטא בשתי אחיות, (ונוע"כ) אין לערער על זרעו עכ"ד.

ואמרו בירושלמי על ארונות שבאו מח"ל לארץ דקרי בהו ותבאו ותטמאו וכו'. והקשה הרב מהר"ש יפה, מיעקב אע"ה (דהובא ארונו מח"ל לא"י) ותירץ, ע"ש.

ולפי משז"ל, דיעקב אע"ה לא מת, לק"מ ביעקב, דהוא בחיים, וח"ו לא שייך ותבאו וכו'.

וכתב מהר"ם אלשיך ז"ל דבחינת יעקב, ונשמה הקדושה המתחסת ליעקב, נשארת בקרבו קדוש, וחיה יחיה. ויעקב לא מת. אך נשמה הקדושה של ישראל נסתלקה. עש"ב.

וכל האמור רמז בכתוב ומקושר הכל בקשר אמיץ. וזהו שרמזו יחיה יעקב, והפרשה סתומה, שנסתלק אבינו, והיה השעבוד.

וכי תימא, הרי הפרשה עצמה שבה רמזו סילוק פתוחה? לז"א ויקרבו ימי ישראל למות, דוקא בחינת ישראל הוא שנסתלקה, אך יעקב לא מת. ומ"ה היא פתוחה הפרשה שכתוב בה סילוקו, דלפי האמת לא מת. וזה שנשאר בחיים מורה שנקרא אל, ולא חטא בשתי אחיות, וא"כ יוסף זרע קדש, דאמו נשאת בהתר, דלא שייך ביה איסור שתי אחיות. ומאחר שכן, ויקרא לבנו ליוסף, שהוא בנו כשר וקדוש. ומשום הכי, קרא ליוסף דוקא, להורות שלא חטא, דהרי נקרא אל, וא"כ יוסף הוא זרעא מעלי, וזה סיבה שיוכל להביאו לארץ, ואין כאן ח"ו משום ותבאו וכו', דלא מת.

וז"ש ויקרא לבנו, המתייחס אליו, קדוש כמוהו, והוא בנו סתום, ומי הוא? יוסף, ומ"ה כתיב לבנו ליוסף, ולא כתיב לבנו, להורות שהוא בנו סתם, וזה מורה שלא חטא בשתי אחיות, (מכיון) שנקרא אל, ולא מת, לכן ויאמר לו דוקא אל נא תקברני במצרים דאין כן ותבאו וכו', ושכבתי עם אבותי, ועתה לא יבוש יעקב לשכב שם מפני שתי אחיות. ויאמר אנכי אעשה כדברך, כלומר, לי נאה ויאה לעשות כן, דזה אות לטובה שאני כשר ורצוי. וישתחו ישראל על ראש המטה, שהיתה מטתו שלמה, ולא חטא בשתי אחיות, ויוסף זרעו בו למינהו, כשר והגון. ואפשר, ראש המטה, תחילת מטתו של עולם, הוא אדם הראשון. וישתחו ישראל על שזכה ותיקן ראש המטה, שהוא אדם הראשון, שעתה נשלם תקונו, דאאע"ה תקן חטא ע"ז, ויצחק אע"ה (תיקן) חטא ש"ד, והוא (יעקב תיקן) חטא

ג"ע. ועתה, שיש מופת חותך שלא חטא בשתי אחיות, שנקרא אל, ויוסף כשר, א"כ, (מזה ראייה אשר) הנה אמת שתקן חטא ג"ע, ונשלם תקון אדה"ר. ולכן השתחוה לה, שזכה להשלים תקון ראש המטה, שהוא אדה"ר. כדבר האמור:

ספה"ק חומת אנך

ויחי יעקב. אפשר לומר עירוב פרשיות: מאד ויחי, כי מאד אותיות אדם. ונודע מ"ש רבינו האר"י זצ"ל, דהאבות תקנו עון ע"ז וג"ע וש"ד דאדה"ר. וכתבנו בעניותנו, דלכן חי יעקב, שופריה דאדה"ר, טוב שנה בארץ מצרים ערות הארץ, לפרסם שתקן יסוד, שנקרא טוב, ושלט בארץ מצרים ערות הארץ. וחי בהשקט, על ידי קדושתו ותורתו ומצותיו. ובדאי דעתה דנשלם תקון אדה"ר, נתוסף חיות באדה"ר, ונתקנה נשמתו.

וזה רמז מאד ויחי, מאד אדם ויחי. עתה חיה אדם. כי יעקב, גמר תקונו היה במצרים ערות הארץ, טו"ב שנה, להודיע שתקן היסוד הנקרא טוב, וליחד במו' (מלכות) הנקראת שנה. וזהו טו"ב שנה.

א"נ, כמשז"ל יעקב אע"ה לא מת ואפשר לתת טעם מלבד מ"ש במ"א, כי עתה שנתקן אדה"ר מע"ז ג"ע ש"ד, ויעקב שופריה דאדה"ר, דין הוא שיעקב יחיה ולא ימות. וזה רמז מאד שהוא אדם כלומר מסיבת אדם שנתקן עתה ויחי יעקב שהוא גלגולו לקיים בו מה שהיה אדם חי לעולם אם לא חטא.

וזה בעצם ויחי יעקב דנשמת יעקב נשארה לו תמיד בגופו גם אחר סילוקו כמ"ש מהר"ם אלשיך ז"ל במשז"ל יעקב אבינו לא מת. ובפ' וישתחו ישראל על ראש המטה אפשר לתת טעם, דיוסף נפש אדה"ר, ולכן חלק לו כבוד. וז"ש וישתחו ישראל, והטעם על ראש המטה, רמז לאדם הראשון. ורז"ל אמרו תעלא בעידינה סגידי ליה. ויש לרמוזו ראש גימ' תעל"א.

ונמשך לזה כתבתי בעניותי במ"א, כי יען דוד הע"ה היה גלגול אדה"ר, השתדל שלא לטעום טעם מיתה. לדוד בשנות"ו. ולא ישן שיתין נשמי. ודוד מלך ישראל חי וקיים. ואפשר שהיה עזר לדוד מה שקדם יעקב שופריה דאדה"ר ולא מת. ויתכן, שאם יעקב היה נקבר במצרים זמן מה, היתה שולטת ערות הארץ בו, ולא היה יכול לחיות. ומזה היה נמשך, שגם דוד הע"ה לא יוכל שלא לטעום טעם מיתה, ולא להיות חי וקיים. וז"ש ועשית עמדי, ורמז הרב ש"ך ז"ל לדרכו, עמדי - עם דוד - קרי ביה - עם - די גימט' דוד. ע"ש.

ולדרכנו הכונה אל נא תקברני במצרים, ובזה לא תשלוט ערות הארץ, ואני חי, ומזה תעשה חסד עם דוד, שגם הוא יוכל לשאר חי וקיים. ויש להוסיף קצת נופך בזה כי מאד ויחי. רמז מאד אותיות אדם והוא ר"ת אדם דוד משיח. מאד ויחי יעקב, דהשלים יעקב תקון אדה"ר, ובה היה חיות לאדה"ר, וליעקב שופריה דאדם, דלא מת. ונמשך לדוד חי וקיים, ולמשיח, דאז בלע המות. אל נא תקברני, דעלך רמיא, שאתה נפש אדה"ר, ועשית עמדי חסד ואמת, שעליך מוטל: